

NOTĂ ANALITICĂ

Prevederile Bugetului Public Național pentru 2015 în domeniul culturii

Autor: Veaceslav Reabcinschii

Date generale privind sectorul cultură în Republica Moldova

- Bugetul Ministerului Culturii 352820,4 mii lei;
- Rețeaua instituțiilor teatral-concertistice constituie 36 de unități, 5 au statut „național”, 14 instituții statut „republican”, 10 instituții municipale, fondate de autoritățile publice regionale și locale, 9 companii independente cu profil teatral;
- Bibliotecile constituie 1383 de unități.
- Registrul muzeelor din Republica Moldova conține 119 muzee din care: 54 muzee de istorie, 34 muzee de etnografie, 15 muzee comemorative, 10 muzee de studiere a ținutului, 2 muzee de artă, 1 muzeu de literatură, 3 muzee de științele naturii;
- Educația artistică formală, de bază, se realizează în 3 licee, 5 colegii, 1 instituție superioară;
- Educația artistică complementară se realizează în 108 școli de arte, muzică și arte plastice, subordonate autorităților publice locale;
- În țară activează 2900 meșteri populari și 52 Centre meșteșugărești;
- Sunt înregistrate 1231 case și cămine de cultură, dintre care 493 necesită reparație capitală, iar 120 sunt în stare avariata.

Prioritățile de dezvoltarea a sistemului cultural

Problemele prioritare din sistemului cultural al Republicii Moldova, determinate de către Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM), care mai târziu au fost desfășurate în Strategia de dezvoltare a culturii Cultura XXI/20, au fost determinate ca fiind:

- lipsa unui management eficient al instituțiilor din domeniul culturii;
- lipsa capacităților de dezvoltare a parteneriatului public-privat pentru asigurarea funcționalității edificiilor culturale;
- lipsa unui mecanism eficient de finanțare, care în prezent, nu generează concurență și nu motivează la dezvoltare;
- prezența unei infrastructuri ”greoaie”, care produce multe cheltuieli, iar infrastructura virtuală - subdezvoltată;

- lipsa impactului vizibil al culturii și instituțiilor culturale în plan educațional, social și economic;
- prezența unui sector cultural centralizat și a unor mecanisme imperfecte de monitorizare a instituțiilor la nivel local;
- lipsa mecanismelor eficiente și a unui cadru instituțional suficient de salvagardare și protejare a patrimoniului cultural al țării.

Pentru rezolvarea acestor probleme, CBTM 2014-2016 stabilește un șir de obiective, care s-au regăsit și dezvoltat apoi în Strategia Cultura XXI/20 și programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova 2015 – 2018. Direcțiile prioritare de activitate sunt salvagardarea patrimoniului cultural național, creșterea ponderii economice a sectorului cultural și a industriilor creative, digitalizarea sferei culturii, perfecționarea capacității de gestionare a patrimoniului cultural național prin crearea unui management adecvat, asigurarea accesului populației la valorile artei profesionale.

La baza elaborării Bugetului 2015 în Cultură a fost luată strategia sectorială de cheltuieli în domeniul Culturii, 2013-2015, care prevede subprogramele de finanțare ale programului CULTURA și anume:

- Elaborarea politicii de management în domeniul culturii.
- Dezvoltarea culturii.
- Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național.
- Susținerea culturii scrise.

Prioritățile bugetului 2015

Cheltuielile bugetare pentru a. 2015 își propun asigurarea următoarelor priorități de dezvoltare:

- diversificarea serviciilor instituțiilor culturale;
- salvagardarea patrimoniului cultural național;
- elaborarea cadrului pentru dezvoltarea industriilor creative;
- susținerea oamenilor de creație prin acordarea îndemnizației de merit;
- asigurarea accesului la programe europene de finanțare a culturii.

Bugetul 2015 prevede o creștere semnificativă a cheltuielilor MC de la 296702,1 mii lei în 2014 la 352820,4 mii lei planificate pentru 2015. Cu toate acestea, cadrul global de resurse și cheltuieli ale bugetului public național pentru cultură a scăzut de la 1,0% în anul 2014 la 0,8% planificat pentru 2015. Mijloacele alocate sunt destinate acoperirii cheltuielilor pentru domeniul culturii – 235437,5 mii lei (189277,9 mii lei în 2014), învățământ și servicii de educație – 116997,9 mii lei (107040,0 mii lei - 2014) și protecția socială a persoanelor din cultură – 385,0 mii lei (384,1 mii lei – 2014).

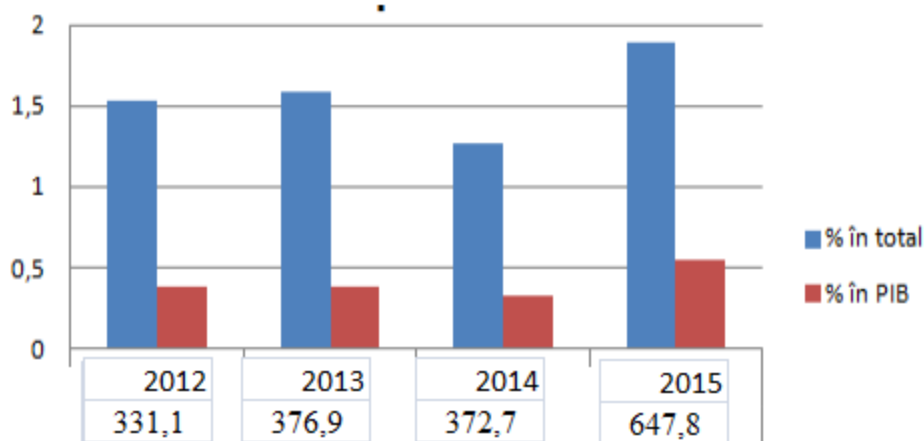

Figura 1. Cheltuielile bugetului de stat pe anii 2012-2015 pentru cultură, sport și tineret

Subprogramul *"Politici și management în domeniul culturii"* prevede o creștere nesemnificativă până la 5984,7 mii lei în 2015 de la 5597,0 mii lei în 2014. Scopul subprogramului este eficientizarea managementului în domeniul culturii prin perfecționarea cadrului normativ și legislativ, implementarea sistemului de management bazat pe performanță în instituțiile de cultură, sporirea competențelor profesionale ale angajaților din domeniu și promovarea politicilor culturale elaborate. Respectiv vor crește și cheltuielile pentru întreținerea unui angajat de la 129,9 mii lei în 2014 la 130,1 mii lei în 2015. Numărul documentelor necesar de elaborat va rămâne același – 20.

Ponderea cea mai mare de 23,9 la sută în cheltuielile totale revine subprogramului *"Dezvoltarea culturii"*. Subprogramul este destinat susținerii de către stat a instituțiilor teatral-concertistice, instituțiilor muzeale, bibliotecile naționale, susținerea proiectelor culturale ale asociațiilor obștești și finanțarea acțiunilor cultural-artistice autohtone pe plan național și internațional. Cheltuielile totale constituie 154,96 mln lei (164,457 mln lei – 2014), din care cea mai mare parte revine asigurării activităților instituțiilor teatral-concertistice din subordinea Ministerului Culturii – 112,6 mil. lei, sumă cu 19,8 mln mai mare ca în anul 2014 (creștere cu 19,28%), desfășurarea acțiunilor cultural-artistice - 7,8 mln Lei, susținerea editării cărții naționale - 3,0 mln. Lei, susținerea proiectelor și programelor culturale ale asociațiilor obștești - 4,1 mil. Lei, edificarea și restaurarea obiectelor de valoare culturală - 40,0 mil. lei.

Creșterea cheltuielilor pentru ITC, prevede și creșterea numărului de turnee ale instituțiilor teatral-concertistice cu 28,9% (2475 de turnee), creșterea numărului de spectacole comparativ cu anul precedent – 2475 (2396 - 2014), și se planifică o creștere considerabilă a numărului de spectatori deserviți – 557,0 mii (458,0 mii – 2014).

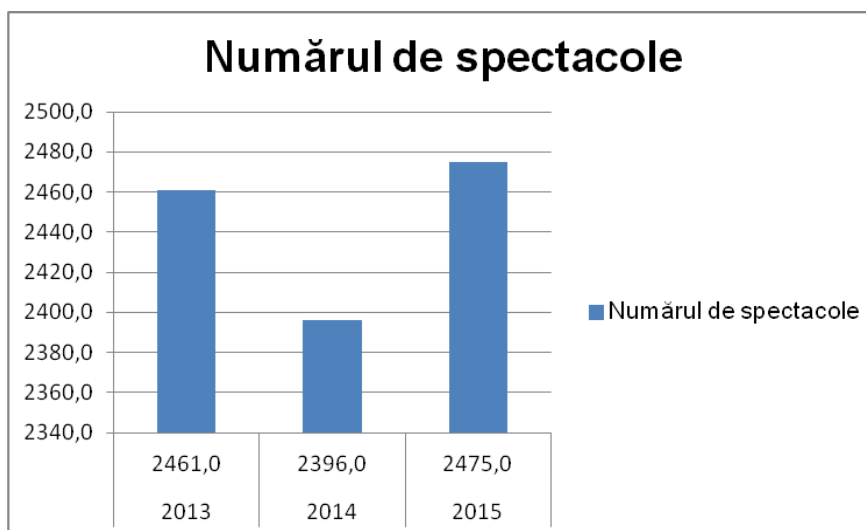

Figura 2. Numărul de spectacole anuale în perioada 2013-2015.

În acest context este necesar de remarcat faptul, că și bugetul anului 2015 continuă politica anului 2014 – creșterea numărului de servicii oferite de ITC prin mărirea subvențiilor acordate acestor instituții, politică, care a demonstrat o eficiență destul de joasă în ultimii ani. De exemplu, conform bugetului anului 2014 pentru ITC au fost alocate 94,4 mln lei, sumă cu 12,0 mln mai mare ca în anul 2013 (creștere cu 12,8%). În rezultatul acestei majorări se aștepta o creștere a numărului de turnee cu 23%, a numărului de spectacole de la 2461 (2013) până la 2530 și a numărului de spectatori – până a 575,0 mii. În rezultat creșterea cheltuielilor nu a dus la rezultatul scontat – numărul de turnee a scăzut de la 537 până la 468, s-a redus și numărul de spectatori deserviți până la 458,0 mii, și numărul de spectacole – 2396. Rezultatele contravin obiectivului *”Implementarea managementului bazat pe performanță în instituțiile culturale de interes public.”*

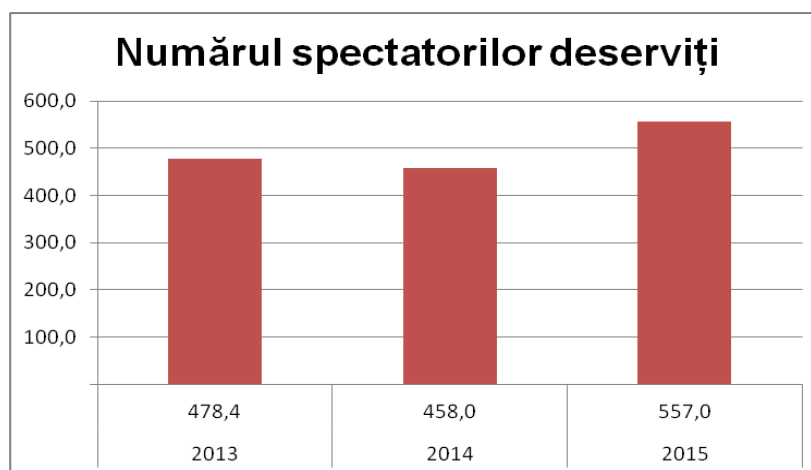

Figura 3. Numărul de spectatori deserviți de ITC, mii.

Sistemul ITC necesită o reformare, care ar duce la eficientizarea activității instituțiilor. MC are elaborată din decembrie 2011 **Propunere de Politică Publică ”Eficientizarea Instituțiilor Teatral - Concertistice din**

Republica Moldova”, care a fost discutată cu societatea civilă și cu ITC și acceptată pentru implementare, însă până în prezent în această direcție nu s-a mișcat nimic. Aceiași situație poate fi constatată și cu **Propunerea de politică publică privind modernizarea și eficientizarea activității muzeelor**.

Bugetul 2015 prevede creșterea mijloacelor financiare destinate susținerii proiectelor culturale ale ONG și desfășurării acțiunilor culturale, ceea ce duce la realizarea obiectivului *”Aplicarea modelelor de finanțare competitivă pentru susținerea politicilor culturale și a oamenilor din sfera culturii”*.

De asemenea continuă creșterea cheltuielilor destinate sporirii fondului de carte ale instituțiilor bibliotecare pentru realizarea obiectivului *”Realizarea proiectului pilot Biblioteca publică – centru comunitar de informare și servicii publice”*. – în 2013 au fost procurate 2813,2 mii unități, în 2014 – 2832,2 mii, pentru 2015 sunt planificate 2857,4 mii exemplare.

Bugetul anului 2015 prevede o creștere considerabilă a mijloacelor financiare destinate subprogramului *”Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național”* de la 16045,4 mii lei în 2014 la 70712,2 mii lei, ce constituie 13,2 % din totalul alocațiilor Ministerului Culturii. Mijloacele sunt destinate pentru promovarea activităților de salvagardare a patrimoniului cultural național imobil, inventariere, inspectare, documentare, cercetare, expertiză și salvare a siturilor arheologice și monumentelor istorice din Republica Moldova. Aceste mijloace sunt prevăzute pentru sporirea fondului muzeistic cu 0,3 % (641,9 mii lei), inspectarea a 500 de situri arheologice și 457 de monumente, restabilirea a 10 situri. Pentru anul 2015 se prevede salvagardarea a cel puțin 10% din numărul total al siturilor arheologice și monumentelor istorice înscrise în Registrul de stat. În conformitate cu prevederile documentelor strategice de dezvoltare a culturii, care prevăd obiectivul *”Salvagardarea patrimoniului cultural național în toată diversitatea lui”*, ca obiectiv prioritar, alocațiile pentru subprogram sunt insuficiente pentru realizarea lui. Un aport considerabil pentru îmbunătățirea situației sunt mijloacele financiare în mărime de 23,5 mil.lei, care au fost oferite de către Guvernul României, destinate lucrărilor de restaurare a Muzeului Național de Arte, Sălii cu Orgă și lucrărilor de construcție a Teatrului „B. P. Hașdeu” din or. Cahul.

Subprogramul *”Susținerea culturii scrise”*, pentru care sunt prevăzute 3780,0 mii lei (3178,7 mii lei în 2014) are scopul de a asigura accesul populației la cultura scrisă prin încurajarea și stimularea lecturii publice, desfășurarea activităților de susținere a editării cărților naționale, a revistelor social-culturale, achiziționarea cărților și abonamentelor la reviste culturale pentru instituțiile bibliotecare. Pentru anul 2015 obiectivul este de a completa fondul de carte cu 45 de titluri de carte.

Pentru realizarea obiectivului de guvernare *”Îmbunătățirea și consolidarea sistemului educațional-artistic național”*, bugetul 2015 prevede cheltuieli pentru instruirea și susținerea copiilor (708 liceeni, 1000 de elevi din colegii) și tinerilor (931 de studenți) cu aptitudini artistice. Cheltuielile medii pentru pregătirea unui elev în liceu vor crește cu 20,3%, în colegii – cu

17,6% și pentru studenți – 6,8%. Astfel se vor mări alocațiile pentru fiecare elev din liceu în sumă de 38469,1 lei (32182,2 în 2014), 45766,6 lei (38925,0 lei – 2014) pentru elevii din colegii, și 41910,3 lei (38462,5 lei – 2013) – pentru studenți. Numărul de bursieri liceeni se va menține același ca și în 2014 – 194, însă va crește mărimea bursei de la 560, 2 lei (2014) până la 572,6 lei.

Concluzii

Punctele forte ale bugetului 2015 pentru cultură:

- creșterea semnificativă a bugetului MC;
- creșterea cheltuielilor pentru dezvoltarea culturii, învățământului artistic și protecției sociale ale persoanelor din cultură;
- creșterea numărului de turnee, spectacole prezentate și spectatori deserviți de către ITC;
- creșterea alocațiilor pentru susținerea proiectelor culturale ale ONG și desfășurării acțiunilor culturale;
- creșterea cheltuielilor destinate sporirii fondului de carte ale instituțiilor bibliotecare;
- creșterea considerabilă a mijloacelor financiare pentru protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național;
- aportul semnificativ al Guvernului României pentru lucrări de restaurare în trei instituții importante de cultură;

Punctele slabe:

- Scăderea ponderii cheltuielilor pentru cultură față de bugetul public național;
- Utilizarea strategiei sectoriale de cheltuieli în domeniul Culturii, 2013-2015, care nu mai corespunde problemelor de azi;
- Lipsa mecanismelor de eficientizare a managementului în domeniul culturii și perfecționarea cadrului normativ și legislativ;
- Continuarea susținerii ITC fără implementarea politicilor de eficientizare a activității lor.

Prezentul document a fost elaborat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup în cadrul proiectului „Procesul bugetar în Republica Moldova: monitorizarea transparenței și promovarea controlului public” finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Totodată, numai autorii sunt responsabili de afirmațiile din acest document, care nu sunt în mod necesar împărtășite de finanțator sau de persoanele care au făcut comentarii.

Expert-Grup nu adoptă poziții colective.